

**15-18. Yüzyıl Arası Yabancı Dil Olarak Japonca Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme:
Çin ve Korelilerin Japonca Ders Kitapları**

Ayşegül Atay

Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Edebiyat Fakültesi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye

Sorumlu Yazar: Ayşegül Atay, aseghan@erciyes.edu.tr

Makale Türü: Derleme Makalesi

Kaynak Gösterimi: Atay, A. (2021). 15-18. yüzyıl arası yabancı dil olarak Japonca öğretiminde kullanılan ders kitapları üzerine bir değerlendirme: Çin ve Korelilerin Japonca ders kitapları. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 17(Özel Sayı 1), 47-59. doi: 10.17244/eku.878413

Etik Not: Araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Bu çalışma, "Derleme Makalesi" olup ayrıca bir etik onay süreci işletilmemiştir.

**An Evaluation of Textbooks Used in Teaching Japanese as a Foreign Language between the 15th-18th Centuries:
Japanese Textbooks of Chinese and Koreans**

Ayşegül Atay

Department of Eastern Languages and Literature, Faculty of Literature, Erciyes University, Kayseri, Turkey

Corresponding Author: Ayşegül Atay, aseghan@erciyes.edu.tr

Article Type: Review Article

To Cite This Article: Atay, A. (2021). 15-18. yüzyıl arası yabancı dil olarak Japonca öğretiminde kullanılan ders kitapları üzerine bir değerlendirme: Çin ve Korelilerin Japonca ders kitapları. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 17(Special Issue 1), 47-59. doi: 10.17244/eku.878413

Ethical Note: Research and publication ethics were followed. This study is "Review Article"; hence, no proceed an ethical clearance evaluation.

15-18. Yüzyıl Arası Yabancı Dil Olarak Japonca Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme: Çin ve Korelilerin Japonca Ders Kitapları

Ayşegül Atay

Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Edebiyat Fakültesi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8819-4959>

Öz

Japonya, yabancılar tarafından en eski zamanlardan günümüze kadar her konuda ilgi duyulan bir ülke olmuş ve Japoncaya ve Japon kültürüne olan ilgi hiç bitmemiştir. En yakınındaki Çinli ve Koreliler de en uzaktaki Avrupalılar da Japonya'ya ilgi duymuş ve Japonca öğrenerek bu ilgilerini göstermişlerdir. Konumu itibarıyla Japonya'ya en yakın olan Çin ve Kore, en eski tarihlerden beri Japonya ile etkileşim halinde olan iki ülkedir. Bu etkileşim yüzyıllar boyunca ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkiler içinde günümüze kadar devam etmiştir. Dil, en önemli iletişim aracı olarak bu ilişkilerin kurulmasında rol alan araç olmuştur. Çinli ve Korelilerin bir şekilde Japonca öğrenmeleri ve konuşmaları ya da Japonların Çince ve Korece öğrenmeleri iletişimin gereği olmuştur. Burada ele alacağımız konu, Japonca öğrenen Çinli ve Korelilerin yazdıkları materyallerin tanıtımını yapmaktır. Japon tarihi ve Japon dili eğitimiyle ilgili Japonların yazdığı çok sayıda eser mevcuttur ve bunların hepsi Japonya'da basılmıştır. Ancak çeşitli nedenlerle Japonca öğrenen Çinli ve Koreliler yazdıkları materyalleri kendi ülkelerinde yayınlamışlardır. Bu eserler kendi ülkesinde ilk kez basılması noktasında önemli bir ortak özellik taşımaktadır. Bununla birlikte her eserin yazıldığı dönem içinde kendine has bir özelliği bulunmakta ve Japon dili eğitimine katkı sağlamaktadır. Çalışmamız sonucunda ele alınan ders kitaplarının, özellikle yazıldığı döneme ait Japoncanın sesletimi konusunda bilgi verdiği için sesbilim; sözcük yapısı ve cümle bilgisi konusunda bilgi verdiği için sözdizimi; sözcük ve deyimlerin anlam ve kullanımlarıyla ilgili bilgi verdiği için anlambilim, kullanımbilim ve kökenbilim araştırmalarına kaynaklık ettiği anlaşılmıştır. Ayrıca Japonca, bu kitaplarda Çince ve Korece ile karşılaştırıldığı için karşılaştırmalı dilbilim araştırmalarına katkı sağladığı ve Japoncanın bu dillerin yazı sistemine aktarılmasıyla çeviri yazı sisteminin temelini atılmasında öncü olduğu anlaşılmıştır.

Makale Bilgisi

Anahtar kelimeler: Çinli-Korelilerin Japonca ders kitapları, Iroha, Japon dili eğitimi, 15-18. yüzyıl

Makale Geçmişi:

Geliş: 10 Şubat 2021
Düzeltilme: 20 Nisan 2021
Kabul: 16 Haziran 2021

Makale Türü: Derleme Makalesi

An Evaluation of Textbooks Used in Teaching Japanese as a Foreign Language between the 15th-18th Centuries: Japanese Textbooks of Chinese and Koreans

Abstract

Japan has been a country of interest by foreigners from the ancient times to the present day, and interest in Japanese and Japanese culture has never ceased. Both Chinese and Koreans, who are near and Europeans who are far were interested in Japan and showed this interest by learning Japanese. China and Korea, which are closest to Japan in terms of their location, are the two countries that have interacted with Japan since the ancient times. This interaction has continued for centuries in economic, social and political relations. Language, as the most important communication tool, has been the tool that plays a role in the establishment of these relationships. It has been a necessity of communication for Chinese and Koreans to learn and speak Japanese in some way or for Japanese to learn Chinese and Korean. The subject we will discuss here is to introduce the materials written by Chinese and Koreans learning Japanese. There are many works written by the Japanese on Japanese history and teaching Japanese language, all of which have been published in Japan. However, Chinese and Koreans learning Japanese published the materials they wrote in their own countries for various reasons. These works have an important common feature in terms of being published for the first time in their own country. However, each work has a unique feature in the period in which it was written and contributes to Japanese language education. As a result of our study, it is understood that it is a source for semantics, usage studies and etiology studies since it gives information about the meaning and usage of words and phrases -phonology as it gives information about the pronunciation of the textbooks, especially of the period in which it was written, in Japanese; syntax as it gives information about word structure and sentence information. In addition, since Japanese was compared with Chinese and Korean in those books, it has been understood that they contribute to comparative linguistics research and that Japanese is a pioneer in laying the foundation of the translative writing system by transferring these languages to the writing system.

Article Info

Keywords: Chinese -Korean's Japanese textbooks, Iroha, Japanese language education, 15th-18th centuries

Article History:

Received: 10 February 2021

Revised: 20 April 2021

Accepted: 16 June 2021

Article Type: Review Article

Extended Summary

Japan has been a country of interest by foreigners from the ancient times to the present day, and interest in Japanese and Japanese culture has never ceased. Both Chinese and Koreans, who are near and Europeans who are far were interested in Japan and showed this interest by learning Japanese. China and Korea, which are closest to Japan in terms of their location, are the two countries that have interacted with Japan since the ancient times. This interaction has lasted for centuries in economic, social and political relations. Language, as the most important communication tool, has been the tool that plays a role in the establishment of these relationships. It has been a necessity of communication for Chinese and Koreans to learn and speak Japanese in some way or for Japanese to learn Chinese and Korean. Our aim here is to compile and promote the works written by Chinese and Koreans learning Japanese. There are many works written by the Japanese on Japanese history and teaching Japanese language, all of which were published in Japan. However, Chinese and Koreans learning Japanese published the works they wrote in their own countries. These works have an important common feature in terms of being published for the first time in their own country. However, each work has a unique feature in the period in which it was written and contributes to Japanese language education.

In this study, literature review and compilation method were used. This topic, which has attracted great interest from the world, has drawn interest in Turkey as well. Although there are few published works on this subject in our country compared to other countries, there is actually a lot of interest in Japan and Japanese language education as a foreign language. The only problem is that since the works are in Japanese, those who do not speak Japanese cannot benefit directly from them. Therefore, in our study, firstly, Japanese articles and books written in the field of "Japanese Language Education History" in the literature were scanned. However, since the subject of Japanese language education is a very wide field, the subject of the study is limited to the materials written by Chinese and Koreans who learn Japanese and excluded the next research topic of the materials written by Europeans. In this study, all materials were used for the purpose of learning and teaching Japanese, which describe Japanese language, its grammatical features, meaning, usage and reading of words, and regional language differences, are included in the scope of the study and compiled under the title of "textbooks". On the other hand, non-subject books such as history, literature and medicine were excluded. Among the scanned works are articles related to the textbooks written by foreigners, as well as electronic resources and research books related to the textbooks. The materials mentioned in the aforementioned sources were compiled and the features of these books were highlighted in terms of their contribution to Japanese language education.

In the study, firstly, general information about Japan's internal administration and its relations with China and Korea were given under the title of "Japanese History between the 15th and 18th centuries". Then, Chinese and Korean Japanese Learning Initiatives were emphasized. The main subject of the study was discussed separately under the titles "Korean and Japanese Studies" and "Chinese and Japanese Studies". In each section, the physical and content features of the authors and their books were introduced. Under the title of "Evaluation", each book was shown in a table with its author, place of publication and features (in terms of contribution to Japanese language education) in chronological order and their importance is emphasized.

Giriş

Japonya, yabancılar tarafından en eski zamanlardan günümüze kadar her konuda ilgi duyulan bir ülke olmuş ve Japoncaya ve Japon kültürüne olan ilgi hiç bitmemiştir. En yakınındaki Çinli ve Koreliler de en uzaktaki Avrupalılar da Japonya'ya olan ilgilerini Japonca öğrenerek göstermişlerdir. Konumu itibarıyla Japonya'ya en yakın olan Çin ve Kore, en eski tarihlerden beri Japonya ile etkileşim halinde olan iki ülkedir. Bu etkileşim yüzyıllar boyunca ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkiler içinde günümüze kadar sürmüştür. Dil, en önemli iletişim aracı olarak bu ilişkilerin kurulmasında rol alan araç olmuştur. Çinli ve Korelilerin bir şekilde Japonca öğrenmeleri ve konuşmaları ya da Japonların Çince ve Korece öğrenmeleri iletişimin gereği olmuştur. Burada amacımız, Japonca öğrenen Çinli ve Korelilerin yazdıkları eserlerin derleyerek tanıtımını yapmaktır. Japon tarihi ve Japon dili eğitimiyle ilgili Japonların yazdığı çok sayıda eser mevcuttur ve bunların hepsi Japonya'da basılmıştır. Ancak Japonca öğrenen Çinli ve Koreliler yazdıkları eserleri kendi ülkelerinde yayınlamışlardır. Bu eserler kendi ülkesinde ilk kez basılması noktasında önemli bir ortak özellik taşımaktadırlar. Bununla birlikte her eserin yazıldığı dönem içinde kendine has bir özelliği bulunmakta ve Japon dili eğitimine katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmada alanyazın taraması ve derleme yöntemi kullanılmıştır. Japonya'da ve dünyada çok ilgi gören bu konuya Türkiye'de de büyük ilgi duyulmaktadır. Diğer ülkelere kıyasla ülkemizde bu konuda yayınlanmış eser her ne kadar az olsa da aslında Japonya'ya ve yabancı dil olarak Japon Dili eğitimine ilgi oldukça fazladır. Tek sorun eserler Japonca olduğu için bu eserlerden Japonca bilmeyenlerin doğrudan yararlanamamasıdır. Bu nedenle çalışmamızda öncelikle alanyazındaki "Japon Dili Eğitim Tarihi" alanında yazılmış Japonca makaleler ve kitaplar taranmıştır. Ancak, Japon dili eğitim tarihi konusu oldukça geniş bir alan olduğundan çalışmanın konusu, Japonca öğrenen Çinli ve Korelilerin yazdıkları malzemelerle sınırlandırılmış olup Avrupalıların yazdıkları bir sonraki araştırma konusu olarak kapsam dışı bırakılmıştır. Bu çalışmada, Japoncanın tanıtımını yapan, onun nasıl bir dil olduğunu, dilbilgisel özelliklerini, sözcüklerin anlam, kullanım ve okunuşları ile yöresel dil farklılıklarını anlatan Japonca'yı öğrenme ve öğretme amacıyla kullanılmış bütün malzemeler inceleme kapsamına alınarak "ders kitapları" başlığı altında derlenmiştir. Buna karşın, tarih, edebiyat ve tıp gibi konumuzun haricindeki kitaplar kapsam dışında bırakılmıştır. Taranan eserler arasında yabancıların yazdığı ders kitapları ile ilgili makaleler bulunduğu gibi, ders kitaplarıyla ilgili elektronik kaynaklar ve araştırma kitapları da mevcuttur. Söz konusu kaynaklarda adı geçen malzemeler derlenerek, Japon dili eğitimine katkısı açısından bu kitapların özellikleri ön plana çıkarılmıştır.

Çalışmada öncelikle "15 – 18. yüzyıllar arası Japon Tarihi" başlığı altında Japonya'nın hem iç yönetimi hem de Çin ve Kore ile olan ilişkileri konusunda genel bilgi verilmiştir. Ardından Çinli ve Korelilerin Japonca öğrenme girişimleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ana konusu, "Koreliler ve Japonca Çalışmaları" ile "Çinliler ve Japonca Çalışmaları" başlıkları altında ayrı ayrı ele alınmıştır. Her bir bölümde yazarlar ve kitaplarının fiziki ve içerik özellikleri tanıtılmıştır. "Değerlendirme" başlığı altında her kitap kronolojik¹ sıraya göre yazarı, basım yeri ve özellikleri (Japon dili eğitimine katkısı açısından) ile tablo içinde gösterilerek bunların önemi vurgulanmıştır.

Bu çalışma, Türkiye'de Japon dili eğitimine ilgi duyan araştırmacılar için başvuru kaynağı olmasının yanı sıra, okuyucuların alana özgü genel bilgi edinmeleri ve onlarda merak uyandırması bakımından önemlidir. Ayrıca, 15-18. yüzyılları arasında yazılmış bu kitapların tanıtımının Türkçe olarak yapılmış olması bir ilktir.

Çalışma, kayıtlarda geçen ilk ders kitabından (15. yüzyıl) Edo Dönemi (18. yüzyıl) sonuna kadarki süre ile sınırlandırılmıştır. Japon tarihiyle ilgili eserlere bakıldığında bu süre oldukça karmaşık bir dönemdir. Tarihi açıdan 15-18. yüzyıllar arasındaki bu dört yüzyıl boyunca Japonya, içeride *shōgunlar*² ve *samuraylar*³ arasında mücadelenin ve iç savaşların sürdüğü, dışarıda ise Asya anakarasında bulunan devletlerle olan üstünlük mücadelesinin sürdüğü derebeylikler ülkesidir. Bu zaman aralığı, Japonya'da yaşananların çok karmaşık olduğu ve Japonya'nın düzenli bir devlet olma özelliği taşımadığı bir süreçtir. Bu karmaşık ve uzun tarih içinde Japon dili eğitimi açısından yaşanan en olumlu olayın, yabancıların Japonca öğrenme isteği sonucunda ortaya çıkardıkları eserler olduğu düşüncesindeyiz.

Son yıllarda Japon dili eğitimi tarihiyle ilgili Japonya'da yapılmış pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaların özellikle ilgi çekici noktası bütün dergilerin "Japon Dili Eğitim Tarihi" başlığıyla özel sayı olarak basılmış olduğudur. Bu eserlere ulaşmak ve onları okumak Japon dili eğitimine ilgi duyan ve Japonca bilmeyenler için oldukça zor ve karmaşık bir süreçtir. Japon dili eğitim tarihiyle ilgili ülkemizde az sayıda eser bulunmakla birlikte özellikle kullanılan birincil kaynağın Japonca olması açısından bu çalışmaların her biri çok değerli olup alana katkıları büyüktür. Türkçe olan bu eserlerden söz etmek gerekirse, "Japon Dili Eğitim Tarihi" (İrim & Özbek, 2018) adlı derleme kitabı, "Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında yabancılara yönelik uygulanan Japon dili eğitimi politikalarını" ortaya koymaktadır. Ayrıca, kitapta Tayvan'da gerçekleştirilen Japon Dili eğitimi

¹ Kronolojik sıralamada Japon Dili Eğitim Ansiklopedisinde (Nihongo Kyouiku Gakkaihen, 2005) (日本語教育辞典Nihongo Kyouiku Jiten) tarihi olayların yer aldığı kronolojik sıra temel alınmıştır.

² Shōgun (將軍): Çince kökenli bir sözcüktür. Kelime anlamı, orduyu kumanda eden asker. Japonya'da askeri rütbe ve tarihsel bir ünvanıdır.

³ Samuray (サムライ): Derebeylerin yönetimi altındaki askerler.

uygulamalarını anlamak amacıyla o dönemi deneyimlemiş kişilerle yapılan görüşme ve incelemeler de bulunmaktadır. Bu kitap, derleme ve inceleme kitabı olması açısından alanında Türkçe yazılmış ilk ve önemli bir kitap olma özelliği taşımaktadır. İkinci sıradaki “Modern Japon Eğitim Sisteminin Tarihi Temelleri Üzerine Değerlendirme: Meiji’den Shōwa’ya 1868-1950 Arası Döneme Bakış” (Özşen, 2020) adlı makaledir. Bu makalede Özşen (2020), “19. yüzyıl son çeyreğinden İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki sürece odaklanarak, Japon eğitim sisteminin tarihsel zeminini dönemin sosyal, kültürel, siyasi ve jeopolitik dinamikleri çerçevesinde ve Japonya’nın sosyokültürel kodları üzerine” incelemede bulunmaktadır. Son olarak alanyazında iki eser daha yer almaktadır. Bunlardan birincisi cumhuriyetin ilanından sonra Türk Japon Cemiyeti tarafından 1936 yılında Tokyo’da basılan “Japonca-Türkçe, Türkçe-Japonca Lügat” başlıklı iki dilli sözlükle ilgili Gençler’in (2017) tanıtım yazısıdır. Diğeri ise, “II. Abdülhamit Dönemine Ait İki Farklı Japon Alfabesi ve Türkçe Transliterasyonlarındaki Sorunlar Üzerine” başlıklı Baloğlu Gençler’in (2020) araştırma makalesidir. Baloğlu Gençler (2020), makalesinde Dündar’ın (2018) tanıtımına kadar Osmanlı’da ilk Japonca yayın olarak bilinen ancak Noda ve öğrencileriyle ilgili olmayan Japon Elifbası (1908) ile Mecmua-ı Lügat’te (1893) yer alan Hiragana alfabesini karşılaştırmıştır. Nitel araştırmaya dayalı karşılaştırmasının sonucunda “on beş yıl arayla yazılmış bu alfabelerin Türkçe transliterasyonlarında kayda değer farklardan” söz etmektedir.⁴

15 – 19. Yüzyıllar Arası Japon Tarihi

15-19. yüzyıllar arası Japonya’da sırasıyla *Muromachi (Ashikaga)* (1336-1573), *Azuchi Momoyama* (1568-1603) ve *Edo (Tokugawa)* (1603-1868) dönemleri hüküm sürmüştür (Masahide & Kadowaki, 1995).

Tokugawa Ieyasu, imparator tarafından 1603 yılında *shogun* olarak görevlendirilmiştir. *Ieyasu*’nun yönetime el koymasıyla *shogunluklar* arasındaki kargaşa son bulmuş ve 1603 yılında *Edo Dönemi* başlamıştır (Küçükyağın, 2013:189). *Ieyasu*, fethettiği toprakları destekçilerine dağıttı ve Edo’da kendi *Tokugawa Shogunluğunu* kurdu. Bu dönemde Japonya *Tokugawa Shogunluğu* ile 300 yerel derebeyi yönetimine girdi (Yurdusev, 2013:5-22). Başkent Kyoto’dan Edo’ya (bugünkü Tokyo) taşındı. Bu dönem Japonya’nın en modern olduğu dönemdir (Esenbel, 2012). *Edo Dönemi* boyunca Portekizliler ateşli silahlarıyla, büyük gemileri ve askeri kabiliyetleriyle Japon savaşçı-soyul sınıfını etkilerken, diğer yandan Hristiyan misyonerler de halkı etkilemeye çalışmışlardır (Huffman & Çev: Yücel, 2020:71). Bu durumdan rahatsız olan *shogunluk*, Hristiyan misyonerlik faaliyetlerini yasaklamış, Hollandalılar dışındaki tüm yabancılara ticareti kapatmıştır.⁵ Böylece ülkeye giriş-çıkışların büyük ölçüde yasaklanmış olduğu dönem olan *Edo Dönemi* Japonya’nın *tecrit* (kapalılık) dönemi olarak bilinmektedir (Yurdusev, 2013:12). Bu kapalılık döneminde hiç savaş olmadığı için Japon tarihinin kendi içinde en barışçıl dönemi olduğu da söylenmektedir. *Edo Dönemi* 1868’de son bulmuş ve ardından *Meiji Dönemi* başlamıştır. *Meiji Dönemi* her alanda köklü değişikliklerin yapıldığı, Japonya’nın dünyaya kapılarının açıldığı dönemdir.

Yukarıda anlatıldığı gibi Japonya’da iç politika ve ülkenin genel durumu karışık idi. Bu dönemlerde Japonya’nın Kore ve Çin’le ilişkileri nasıldı?

15. yüzyıl başları Japonların Çin ve Kore ile olan ilişkilerinin zayıfladığı dolayısıyla Japon korsanların aktif olduğu bir süreçtir (Saeki, 2014). 1443 yılında Japonya ve Kore arasındaki “Üç Liman Antlaşması” (Changwo, Busan ve Yōm-po adlı üç liman) gereğince Japonya 100 gemiye kadar Kore yarımadasında bulunan limanlarda ticaret yapabilecek ve bu limanlarda ikamet edebilecekti. Bu nedenle, 15. yüzyılın başlarından itibaren özellikle Tsushima⁶ Adası kökenli Japonlar, bu limanlara gelerek yaşamaya (sayıları 3000 civarında) başladılar. Ancak aralarından kaçakçılık ve yasadışı balıkçılıkla uğraşanlar ortaya çıkınca, bir de aynı kişiler, Korelilere yönelik saldırılarda bulununca o zamanki Kore-*Chungjong Krallığı* (1506-44) bu üç limanı kapsayacak şekilde ağır siyasi reformlar getirdi ve kontrolü ele aldı. Kore hükümetinin baskıcı önlemlerine karşı, üç limanda yaşayan Japonlar 1510 yılında bir araya gelerek ayaklandılar. Ayaklanma Üç Liman İsyanı⁷ olarak adlandırılmaktadır. Bu ayaklanma sonucunda Kore ve Japonya arasındaki diplomatik ve ticari ilişkiler tamamen bozuldu. Daha sonraki yıllar, birbirlerine karşı üstünlük mücadelesi kurmak için gelişen olaylar zinciri içinde geçti (Saeki, 2014).

15. yüzyıl başlarında Japonya’nın Çin ile olan ilişkileri de Kore ile yaşadığı ilişkilerden farksızdır (Saeki, 2014). Yine 15. yüzyılda Çin ve Japonya arasında tıpkı Kore ve Japonya arasında gerçekleşen Üç Liman İsyanı’na benzer olaylar meydana geldi. Bu olaylardan birincisi, *Ningbo*⁸ kargaşası, ikincisi ise taksitli ticaretin çöküşüdür. *Ningbo* kargaşası, *Ming Hanedanlığı’na* (Çin’e) karşı Japonların ayaklanmasıdır. Ayaklanmanın asıl nedeni haraç meselesidir ve taksitli ticaretin lideri olma mücadelesi için *Ningbo* ticaret limanında olay patlak verir. Bu olayla birlikte Çin ve Japonya arasında anlaşmazlıklar başladığı için deniz ticareti durma noktasına gelmiştir.

⁴ Yapıtlarla ilgili, bakınız: Gençler-Baloğlu (2020)

⁵ Ticaretin sadece Hollandalılara açık bırakılması konusunda ayrıntılı bilgi için Erkin (2001)’in “Edo döneminde Hollandalıların Shogunluğa sundukları yıllık raporlar” adlı doktora tezine bakılabilir.

⁶ Güney Kore ile Japonya arasında bir Japon adasıdır.

⁷ Riod of the Three Ports.

⁸ Çin sahillerinde bulunan önemli limanlardan birisidir.

Yukarıdaki olayların etkisini gösterdiği 16. yüzyıl boyunca Japonya, Kore ve Çin arasındaki diplomatik ilişkiler hiç iyi olmamıştır. Bu olayların nedenleri arasında, *Tsushima*'nın Japonya ve Kore arasındaki ticareti tekeline alması, Japonya-Çin arasındaki çatışmalar yüzünden ilişkilerin kesilmesi ve Japon korsanların yasadışı faaliyetlerini daha da artırması sayılabilir (Saeki, 2014). Ayrıca Japonlar, 1593 yılında Kore'yi işgal edince, Kore'yi savunmak ve Japon saldırısını püskürtmek amacıyla Çin, Kore'ye destek verir. Böylece iki ülke Japonya'ya karşı birleşmiş olur.⁹

17. yüzyılda Japon tüccarlar ve Çinli deniz tüccarları arasındaki mal dolaşımının hızla artışına Avrupalıların gelişi de eklenebilir. Ayrıca *Edo Dönemi*'nde (17. yüzyıl) Japonya ile Avrupa arasında ilk bağlantı Çin gemisiyle *Tanegashima* Limanına giriş yapan tüccarlar vasıtasıyla olmuştur (Dündar, 2006). Yukarıda anlatılan olaylarda olduğu gibi Doğu Asya'dan Güney Doğu Asya'ya uzanan denizcilik dünyası, karmaşık bir şekil almasıyla birlikte son derece yakın ekonomik ilişkiler çağına girdiği görülmektedir.

Japonya'nın 17. yüzyıldan itibaren *Edo Dönemi*'nde dünyaya kapanması ya da tecrit olarak adlandırılan sürece girmesiyle, Hollandalılar dışındaki yabancılarla ilişkiler yasaklanmıştı. Bundan sonraki başlıkta bu boyunca Çinli ve Korelilerin Japonca öğrenme girişimleri ve bunun sonucunda ortaya çıkardıkları ders kitapları kronolojik sırayla ele alınacaktır.

Çinli ve Korelilerin Japonca Öğrenme Girişimleri

Uzak Doğu Asya ülkesi olan Japonya, tarih boyunca yabancıların ilgi duyduğu bir ülke olmuştur. Yakın komşuları Kore ve Çin'le devamlı savaş halinde olmaları, ülkeler arasındaki zorunlu göçler ve ticari nedenlerle her zaman bu ülkeler, birbirlerinin dilini- kültürünü öğrenmek için girişimlerde bulunmuşlardır. Bu girişimler, Japonca öğrenen Koreli ve Çinlilerin öğrendiklerini kendi dilleriyle açıklamaya çalışma girişimleridir. Bunun tam tersi Japonlar için de söylenebilir.

Bundan sonraki bölüm, Koreli ve Çinlilerin yazdıkları kitapları kronolojik sırayla ve yazar isimleriyle tanıtarak her kitabın Japon dili eğitimine katkısı açısından özelliklerini belirttiğimiz bölümdür.

Koreliler ve Ders Kitapları

Kore ve Japonya'nın birbirine coğrafi olarak yakın olmaları, iki ülkenin erken dönemlerde çeşitli nedenlerle ilişki kurmalarına yol açtı. Bunun doğal sonucu olarak da Japonca öğretmeye yönelik bilinen ilk yapıt Koreliler tarafından yazılmıştır. Takamizawa (2004) makalesinde 1492 yılında Kore'de yayınlanan ve ilk Japonca ders kitabı olan "*i-ro-ha*" (*伊呂波*) ile ilgili içerik bilgisi vermektedir. Japonca abece denilen "*i-ro-ha*" (*伊呂波*), Japon yazısını ve Japonca dilbilgisini *Hangil*¹⁰ yazı sistemi açıklayan en eski ders kitabıdır. Adını o zamanlar Japon yazı sisteminin ilk 3 hecesi olan *i-ro-ha*¹¹ seslerinden almaktadır. Bu seslerin *Kanji* olarak yazılışı sırasıyla *i-ro-ha* (*伊呂波*) sesleridir. *I-ro-ha* başlıklı kitapta Japonca *kana*¹² alfabesinin her bir sesinin karşısına Korecesi *Hangil* ile yazılıdır. "*I-ro-ha*" şekil olarak yukarıdan aşağıya- soldan sağa doğru *Kana* yazı sisteminin ve onun solunda *Hangil* yazılı olan eserdir (Görsel 1). *I-ro-ha*, Japoncanın yazı karakterini, sözcükleri ve cümleleri açıklayıcı özelliğe sahip olduğu için Kore Çeviri Enstitüsü'nün Japonca çeviri derslerinde ders kitabı olarak kullanılmıştır. Ayrıca kitap Koreceden günümüz Japoncasına çevrildiğinde o dönemin Japonca telaffuzunun esas alındığı anlaşılmaktadır. Örneğin; Japonca *chi* ve *tsu*'nun sürtünmeli ses olmadığı gibi (Takamizawa,2004).

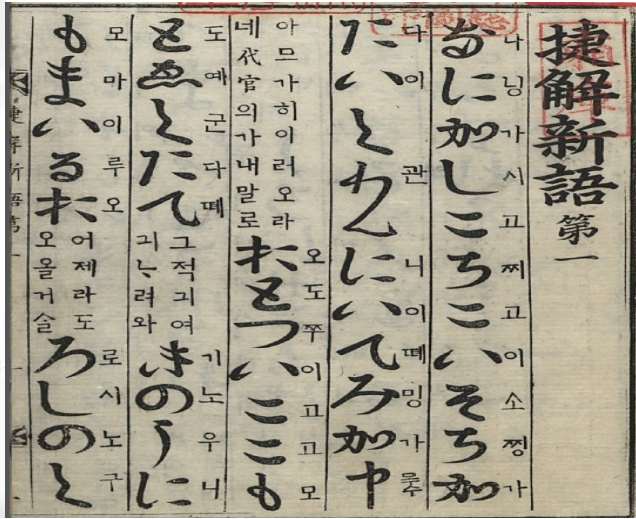
I-ro-ha'dan sonra ikinci sırada yer alan kitap, Gang Woo Seang adında bir Korelinin yazdığı "*Shōkai Shingo*" (*捷解新語*) adındaki "Açıklamalı Yeni Dil" kitabıdır. *Gang Woo Seong*, esir olarak götürüldüğü Japonya'da 10 yıl bulunmuş, bu 10 yıl boyunca çok iyi Japonca öğrenmiş ve ülkesine döndükten sonra bilgilerini kitap haline getirmiş, ancak kitabı ölümünden 40 yıl sonra yayımlanmıştır (Takeda, 2012). Hayatının sonuna kadar Kore'deki Çeviri Enstitüsünde tercümanlık yaparak iki ülke arasında diplomatik çalışmalara katkıda bulunmuştur. Açıklamalı Yeni Dil adlı kitap, 10 cilttir. Bu 10 ciltlik kitabın içeriği, genel olarak hem konaklama yerinde kalan müşterilerin kendi aralarındaki konuşmalar hem de konak yeri sahibiyle olan konuşmalardan oluşmaktadır. Buna göre 1,2,3,4 ve 9. ciltte Koreli ve Japon yetkililer arasında geçen görüşmeler; sonraki dört ciltte (5,6,7,8. ciltler) Koreli iyi niyet elçilerinin Japonya'yı ziyaretiyle ilgili konuşmalar ve son cilt olan 10. ciltte ise o dönemde yazılmış mektuplar yer almaktadır. İç sayfasında ise yukarıdan aşağıya- sağdan sola doğru ve her sayfada 4'lü sıra halinde Japonca *kana* yazı sistemi, bunun sağında Korece okunuşu, solunda ise Çince (*Kanji*) okunuşu yer almaktadır (Görsel 2). Ayrıca kitabın iki sayfasının açıldığı tam ortasında kitabın adı ve cilt sayısı yazılıdır. Bu yapıt, 1678 yılından itibaren Japonca öğretiminde kullanılan tek kitap olmuştur (Takeda, 2012). ev sahibi (*主*) ve misafir (*客**kyaku*) arasında geçen konuşmalara yer verilmektedir.

⁹ Japon korsanları (1550-1570) Çin sahil kentlerinden Hangzhou ve Ningbo'ya saldırarak geniş çaplı yıkıma neden oldukları için, Kore ile müttefik olma ihtiyacı duymuştur. <https://www.chinasage.info/japan.htm> E.T.12.12.2020.

¹⁰ Kore alfabesi.

¹¹ Japon alfabesini açıkladığı için Japonca abece'si olarak da adlandırılır.

¹² Japon yazısı sistemine verilen ad.

Görsel 1: İ-ro-ha¹³Görsel 2: Shōkai Shingo¹⁴

Üçüncü sırada yer alan kitap, Koreli Hong Maimei tarafından yazılmış “*Wagorukai*” (*倭語類解*)¹⁵ adında Japonca eşanlamlılar sözlüğüdür (Görsel 3 ve 4). 1780’li yıllarda yayınlanmıştır. Bu sözlükte astronomi, hava durumu, zaman birimi, coğrafya, dil, kelimeler ve resmi kurum adlarıyla birlikte yaklaşık 3400 kelime bulunmaktadır. Ayrıca Japonca kelimelerin anlam ve okunuşları *Hangil* ile yazılıdır. Ayrıca kitapta, *Gugyeol*¹⁶ sistemi kullanılarak Japonca edatlar, “*shassharei*” ve “*itashimashitaniyori*” gibi deyimsel ifadelerle açıklamalı olarak yer verildiği için, günümüz Japonca Korece fonetik araştırmalara ve kökenbilimi araştırmalarına ışık tutmaktadır (Takamizawa, 2004). Bu sözlük, Kore’de tercüman yetiştirme programlarında kullanılmış, daha sonra da Japonya’da yaşayan Korelilere Japonca öğretmek amacıyla Japonya’ya getirilmiştir (Kim, Son-u, & Chon, 2016).

Görsel 3: *Wagorukai*’yin Dış Kapağı Görsel 4: *Wagorukai*’yin İlk Sayfası

Dördüncü sıradaki ise, yazarı belli olmayan “*Ringo Taihō*” (*隣語大方*)¹⁷ adlı kitaptır. 204 sayfadan oluşan kitabın birinci cildi 1710 yılında, 2. cildi ise 27 yıl aradan sonra 1737 yılında yazılmıştır (Fumitaka, 2010). Kitap

¹³ Görsel 1: <https://theqoo.net/square/1100542883>; Erişim Tarihi: 20.01.2021

¹⁴ Görsel 2: <http://egloos.zum.com/gil092003/v/9681168>; Erişim Tarihi: 23.01.20212

¹⁵ <http://m.blog.daum.net/rotring/16454797>; Erişim Tarihi: 10.10.2020

¹⁶ Klasik Çince ile yazılmış metinleri anlaşılır Korece’ye dönüştürmek için bir sistemdir. Ayrıntı için ilgili sayfaya bakılabilir. http://cefia.aks.ac.kr:84/index.php?title=Understanding_Korea_materials_-_Hangeul:_2._Transcription_of_Korean_Using_Chinese_Characters; Erişim Tarihi: 30.11.2020

¹⁷ Görsel 3 ve 4: Elektronik kitap olarak Japon Edebiyatı ve Kültürü Araştırma Merkezinin resmî sitesinden alınmıştır. http://base1.nijl.ac.jp/iview/Frame.jsp?DB_ID=G0003917KTM&C_CODE=0006-024709&IMG_SIZE=&PROC_TYPE=null&SHOMEI=%E3%80%90%E9%9A%A3%E8%AA%9E%E5%A4%A7%E6%96%B9%E3%80%91&REQUEST_MARK=null&OWNER=null&BID=null&IMG_NO=1 E.T.11.12.2020

yukarıdan aşağı ve sağdan sola doğru olup, sayfadaki yazılardan sağdaki Japonca *kana*, bunun solundaki Korece Hangül olarak yazılmıştır. O yıllarda Kore Çeviri Enstitüsü'nde Japonca çalışma kitabı, Japonya'da ise tercümanlar için Korece çalışma kitabı olarak kullanılmış olan bu kitabın 1790 yılında *Choi Ki-Ryong*¹⁸ tarafından derlendiği belirtilmektedir (National Hangeul Museum, 2014)¹⁹. Kore'nin güney doğu lehçesiyle ilgili bilgi vermektedir.

Görsel 5: Ringo Taihō'nun ilk sayfası

Görsel 6: Ringo Taihō'nun kapağı

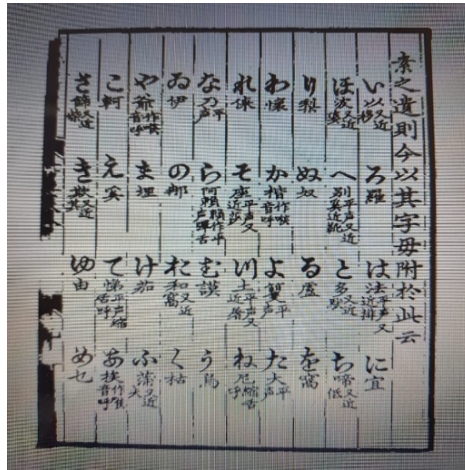

Yukarıda tanıtlarını yaptığımız Koreliler tarafından yazılmış ve Kore'de basılmış olan bu dört ders kitabının ortak özellikleri, Japonca yazı sistemini *Hangül* yazı sistemiyle açıklamış olmaları, hem günlük konuşmalar hem de diplomatik görüşmelere ait Japonca diyalogların sol tarafına karşılıklarının *Hangül* olarak yazılmış olmalarıdır. Açıklayıcı bir şekilde yazıldığı için, bu kitaplar o dönemin Japonca ve Korece'nin sesletimine, başka bir ifadeyle Korece-Japonca karşılaştırmalı çalışmalara fonetik açıdan kaynak olmuşlar ve olmaya devam etmektedirler.

Çinliler ve Japonca Ders Kitapları

Koreliler Japonca'yı öğrenmeye- öğretmeye yönelik çalışmalar yaparken, Çinliler de çok daha önceden Japonya hakkında araştırmalara başlamışlardır. Ancak ders kitabı niteliğinde eserlerini Korelilerden sonra yazdıkları görülmektedir. Birbirlerine yakın olmanın avantajı, dezavantajıyla tarih boyunca siyasi bakımdan ya üstünlük kurma mücadelesinde ya da kendilerini Japon işgaline karşı koruma çabasında bulunma gibi çeşitli nedenlerden dolayı Japonca öğrenmeye çalışmışlardır. Bunun sonucunda da aşağıda tanıtlarını yapacağımız kitaplar ortaya çıkmıştır.²⁰

Görsel 7: "Shoshi Kaiyō" Ansiklopedinin 8. cildinde yer alan iroha (いろは)

¹⁸ Orijinal ismi 崔麒麟 (チエ・ギリオン) Okunuşu Cho-Girion

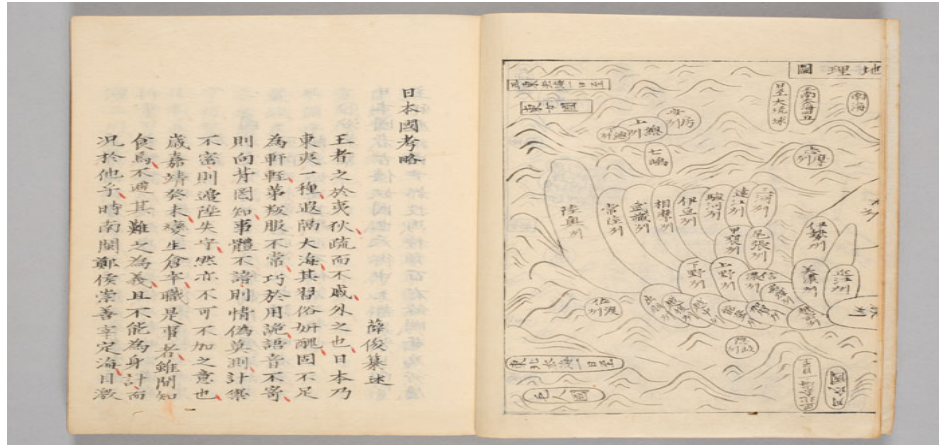
¹⁹ "Ringotaihō" ile "Tyōsengoyaku" Japonca ve Korece öğrenmek için yazılmış bu kitaplar arasında karşılaştırma yapmak üzere proje kapsamında yapılmış bir araştırmadır. Bu araştırmanın sonuç raporu kısa adı Kaken (bilimsel araştırmalar için oluşturulan veri tabanında) olan veri tabanında sunulmuş halidir.

²⁰ Çinlilerin yazdığı tarih kitaplarında mutlaka Japonlara özgü bilgiler yer almaktadır. Örneğin üçüncü yüzyıl Japonya'sı ile ilgili en fazla bilgiye "Üç Krallığın Hikayesi" adlı Çin tarih kitabında (三国志) rastlanır. Bu kitapta Japonya'nın şehir isimleri, resmi unvan ve özel isimler Çince karakterlerle yazılmıştır. Bunun gibi başka konularda yazılmış Çince kitaplar bulunmakla birlikte, bu kitaplar konumuzla ilgili olmadığı için kapsam dışı bırakılmıştır.

1376 yılında yayınlanan “Shoshi Kaiyō” (書史会要) adlı tarih kitabında “i-ro-ha” başlığı altında Japon yazısı (abece) yer almaktadır. Toplam 10 ciltten oluşan bu serinin 8. cildinde “Yabancılarla İlişkiler” başlığı altında Japon yazısı “i-ro-ha”²¹ adıyla tanıtılmış ve her bir Japonca sesin karşısına Çince sesletimi yazılmıştır (Takamizawa,2004). Bu kısım, Japonca chi ve tsu (ツ ve 子), seslerinin Çince tu, ti (土) olduğu, ho (ホ) sesinin ise duruma göre Çince pha ya da bo (波) olarak sesletilmesiyle ilgili örneklerde görüldüğü gibi Japon yazısındaki tüm seslerin Çince telaffuzunu içermektedir. Bu kısım, Japonca chi ve tsu (ツ ve 子), seslerinin Çince tu, ti (土) olduğu, ho (ホ) sesinin ise duruma göre Çince pha ya da bo (波) olarak sesletilmesiyle ilgili örneklerde görüldüğü gibi Japon yazısındaki tüm seslerin Çince telaffuzunu içermektedir.

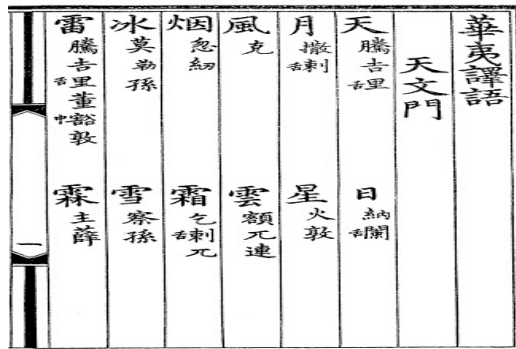
İkinci sırada yer alan “Nihongo kokukōryaku” (日本語国考略) adlı kitap, Shun Fuji adlı Çinli tarafından derlenmiştir. Bu kitap Japonya hakkında bilgiler başta olmak üzere, sözcükler, astronomi, zaman dilimi, kıyafet türleri, yiyecek içecek vs. olmak üzere toplam 15 kategoriden oluşmaktadır (Takamizawa,2004). Kitabın bir bölümünde, “Nihonyogo” (日本寄語) başlığı altında Japonca sözcüklerin açıklamaları bulunduğundan bu bölüm sözlük niteliğindedir. Yazarın 363’ten fazla Japonca sözcüğü bir araya getirdiği bu sözlük 1523 yılında yayınlanmış olsa da günümüzde aslı mevcut değildir. Japonca sözcüklerin okunuşları Kanji (Çince) ile yazıldığı için, dönemin sesletimiyle ilgili bilgi edinmede önemli bir kaynaktır. Ancak, kitapta anlaşılmayan yerlerin de olduğu belirtilmektedir (Seki, 2008).

Görsel 8: “Nihongo kokukōryaku”²²

Üçüncü sırada tanıtacağımız kitap “Nihonkan Yakugo” (日本館訳語) adlı kitaptır. Ancak bu kitabın yazarı bilinmemektedir. Kitap, Çinli tercümanların çeviri dersinde kullanmak için derlenen ve 13 ciltten oluşan “Kaiyakugo” (華夷訳語) adlı Çince yabancı diller sözlüğünün bir cildini oluşturmaktadır. Bu sözlükte Japonca 566 sözcük ve deyimsel ifadeler bulunmaktadır. Japonca sözcüklerin okunuşu ve çevirisi Çince dir (Seki, 2008). Ayrıca, Japonya’da konaklama yerlerinde kalan diplomatlar arasında geçen günlük konuşmalar ile resmi görüşmeler de yer almaktadır.

Görsel 9: “Kaiyakugo”²³ Çince Yabancı Diller Sözlüğünün giriş sayfası

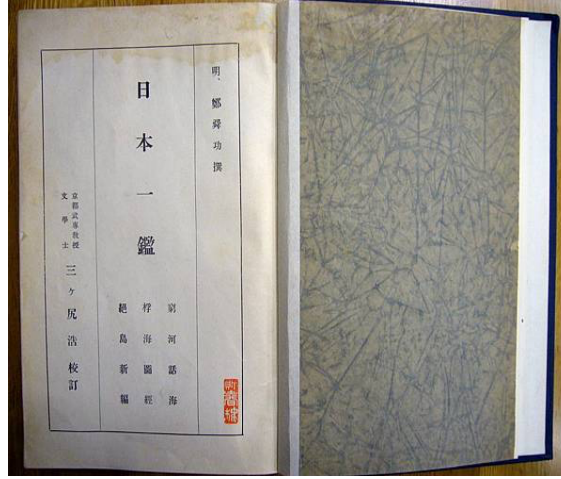
²¹ Bu bölümle ilgili ayrıntılı açıklama için bakınız: https://www.jstage.jst.go.jp/article/gengo1939/1950/16/1950_16_1/_pdf

²² National Archives of Japan adlı sayfadan alınmıştır.

http://www.archives.go.jp/exhibition/popup_jousetsu_23_1/popup_jousetsu_23_3_0002.html

²³ Sözlüğün Japonca sözcükleriyle ilgili cilde ait görsel bulunamamıştır.

Son olarak tanıtacağımız dördüncü kitap, *Chung Mai Gong* tarafından 1565 yılında derlenen “*Nihon-ikkan*” (日本一鑑) adlı Japonya konulu kitaptır. Yazar, Japonya’da kaldığı 6 ay boyunca deneyimlerini yazarken Japonlarla olan görüşmelerinden de söz ederek kitabının içeriğini zenginleştirmiştir. Bu kitapta Japon tarihi, kültürü, geleneklerinin yanı sıra Japon dili ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. 16 ciltten oluşan ansiklopedinin Japoncayla ilgili kısımda 3404 sözcük ve bunların Çince açıklamaları yer almaktadır (Seki, 2008).

Görsel 10: “Nihon-ikkan”²⁴

Yukarıda tanıtımını yaptığımız ders kitapları Çinli ve Korelilerin Japonca öğrenme-öğretme amacıyla yazdıkları kitaplar olup, yazıldığı dönemde kullanılan Japoncanın özelliklerini açıklayan en eski yapıtlardır.

Değerlendirme

Bu bölümde çalışma boyunca derlenen ve Japon Dili eğitimine katkısı olan Çinli ve Korelilere ait ders kitaplarının adları, yazarları ve özellikleri tablolarda özetlenmiş ve bunların değerlendirmeleri yapılmıştır.

Kore ve Çin’in Japonya’ya yakın olmaları birbiriyle siyasi, ekonomik ve toplumsal bağlamda ilişki kurmalarını hızlandırmış ve buna bağlı olarak birbirinin dilini, kültürünü anlamaya yönelik kitaplar yazıldığı görülmüştür. Yazı sistemleri Japon yazısından farklı olan Çinli ve Koreliler, Japonca’yı kendi yazı sistemlerine çevirmeye çalışmışlardır. *Hangıl* yazı sistemiyle yazılan ilk Japonca ders kitabı *I-ro-ha*, Japonca’yı öğretmeye yönelik ilk adımdır. Ayrıca, Japonca karakterlerin Korece okunuşlarının olması, Japoncadan Korece’ye çevriyazı sisteminin ilk kez bu eserde yapıldığı ve bu kitabın daha sonra yabancılar tarafından yazılan kitaplar için ilk kaynak olduğu düşüncesini doğurmaktadır. Çinli ve Korelilerin yazdıkları diğer ders kitaplarının özellikleri ve Japon dili eğitimine katkıları aşağıdaki tabloda derlenmiştir.

Tablo 1. Koreli ve Çinlilerin Ders kitapları

No	Basım yılı / Yeri	Kitabın Adı / Yazarı	Japon Dili Eğitimine Katkısı Açısından Kitabın Özellikleri
1	1492- Kore	Iroha伊呂波 / Yazarı bilinmiyor	Yazılan ilk Japonca ders kitabıdır. Dönemin Japonca telaffuzuyla ilgili Korece olarak verdiği bilgiler açısından kökenbilim ve sesbilime katkısı vardır.
2	1523- Çin	Nihonyogo 日本寄語 / Shun Fuji	Japonca sesletim Kanji sesine dönüştürüldü. Sesbilim ve çeviri yazıya katkısı olmuştur.
3	1549- Çin	Nihonkan Yakugo 日本館訳語- (Yazarı bilinmiyor)	Çeviri eğitiminde kullanılmak üzere yazılmış, Çince sesletimiyle sözcük ve kalıplar bulunmaktadır. Sesbilim, anlambilim ve kullanımbilim alanlarına katkısı vardır.
4	1565-Çin	Nihon-ikkan 日本一鑑 Chung Mai Gong	Japonya’nın coğrafi özellikleri ve iklim, ekonomi, tarım, yaşam kültürü, astronomi ve takvim gibi çok farklı konularda bilgiler içermektedir. Ayrıca bunlarla ilgili sözcüklerin Çince karşılıkları yazılı olduğu için anlambilim, sesbilim ve kökenbilim araştırmalarına katkısı olmuştur.

²⁴ Blog sayfasından alınmıştır. <https://nicecasio.pixnet.net/blog/post/397901779>; Erişim Tarihi: 20.02.2021

5	1676- Kore	倭語類解新語Wagoruikaishingo / Yazarı bilinmiyor	Korece- Japonca karşılaştırmalı araştırmalar için önemli bir dilbilim kaynağıdır.
6	1780 – Kore	倭語類解 Wagoruikai / Hong Maimei	Japonca eş anlamlılar sözlüğü, anlambilim, fonetik ve kökenbilim araştırmalarına kaynaklık yapmaktadır.
7	1790 – Kore	隣語大方Ringo Taihō / Choi Ki-Ryong	Korecenin Japonca açılanmış şeklidir. Korece ve Japonca karşılaştırmalı dilbilime katkısı olmuştur.

Sonuç

Buna göre, genel olarak bu kitapların Japon dili ve eğitimine katkıları konusunda yapılan derlemede aşağıdaki sonuca varılmıştır.

- Yazıldığı döneme ait Japoncanın sesletimi konusunda bilgi verdiği için sesbilim,
- Sözcük yapısı ve cümle bilgisi konusunda bilgi verdiği için sözdizimi,
- Sözcük ve deyimlerin anlam ve kullanımlarıyla ilgili bilgi verdiği için anlambilim, kullanımbilim ve kökenbilim,
- Bu kitaplarda Japonca, Çince ve Korece ile karşılaştırıldığı için karşılaştırmalı dilbilim,
- Japoncanın bu dillerin yazı sistemine aktarılmasıyla çeviri yazı sisteminin temellerinin atılmasına katkısı olduğu anlaşılmıştır.

Bu kitapların Çin ve Kore’de ortaya çıkarıldığı zaman aralığında, Avrupalılar da boş durmamıştır. Diğer bir ifadeyle, sadece Çinli ve Koreliler değil, Avrupalılar da Japonya’ya olan ilgilerini farklı yollarla göstermişler ve kendi dillerinde Japonca üzerine kitaplar yazmışlardır. Avrupalıların Japonya’ya neden gidip Japonca öğrendikleri ve özellikle misyonerlerin Japon dili eğitimi için neler yaptıkları konusu bundan sonraki araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazar çalışmanın tamamını gerçekleştirmiştir.

Destek ve Teşekkür

Yazar çalışma için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazar çalışmada herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını beyan etmiştir.

Kaynakça / References

- Arisaka, H. (b.t.). *Shoshikaihyou "Iroha" no onshu ni tsuite [Eserlerdeki Iroha'nun sesletimi hakkında]*. Erişim: https://www.jstage.jst.go.jp/article/gengo1939/1950/16/1950_16_1/_pdf
- Dündar, A. M. (2006). *Panislamizmden'den Büyük Asyacılığa*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Egloos. (2021, 02 23). Erişim: <http://egloos.zum.com/>: <http://egloos.zum.com/gil092003/v/9681168>
- Erkin, H. C. (2007). *Edo döneminde Hollandalıların Shogunluğa sundukları yıllık raporlar* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Esenbel, S. (2012). *Japon Modernleşmesi ve Osmanlı - Japonya'nın Türk Dünyası ve İslam Politikaları*. İstanbul: İletişim.
- Fumitaka, K. (2010). A new study of Ringotaihou, comparing with Tyoosengoyaku stored in the Hattori Collection. *Kaken*. Erişim: <https://kaken.nii.ac.jp/en/grant/KAKENHI-PROJECT-19320061/>
- Gencer, Z. (2017). İki dilli sözlükler ilk Japonca-Türkçe Türkçe-Japonca Sözlük. *Sözmer Bülten* (s. 8).
- Gençer-Baloğlu, Z. (2020). II. Abdülhamit Dönemine ait iki farklı Japon Alfabeti ve Türkçe transliterasyonlarındaki sorunlar üzerine. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (44), 275-294.
- Huffman, J. L. (2020). *Japonya Tarihi* (Çev. C. Yücel). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Ikegami, M. (Çev.). (1993). Nihongo Shoubunten [Japon Dili üzerine]. *Iwanami Shoten*. Erişim: <https://ci.nii.ac.jp/ncid/BN09397907>
- İrim, N. B., & Özbek, A. (2018). *İkinci Dünya Savaşı ve öncesi Japon Dili Eğitimi Tarihi*. İstanbul: Paradigma.
- Küçükyalçın, E. (2013). *Dönüm Noktalarıyla Japon Tarihi - Samuraylar Çağı*. İstanbul: İnkılap.
- Kölürbaşı, N. S. (2017). *Modern bir imparatorluğun anatomisi*. İstanbul: Küsurat Yayınları.
- Kuşçulu, A. (2007). Japonya'da hristiyan misyoner hareketleri (1542-1587) (Ed. İ. Görener). *Bilimname*, 2(8), 139-151.
- Kyung, S. H. (1991). A comparison in the style of a manuscript with two printed books of "Wagoruikai": A reconstruction of the original of the "Naeshirogawa Manuscript". *Touhoku Daigaku Bungakubu Nihongogakka Ronshuu*, 1, 92-106.
- Lee, D.-W. (2002). On the notation of the "Yotsu-Gana" that appear in Japanese learning books of the chosen period. *Hiroshima Daigaku Daigakuin Kyouikugaku Kenkyuuka Kiyou*, 2(51), 401-410.
- Masahide, B., & Kadowaki, T. (1995). *Shin-nihonshi B [Yeni Japon Tarihi]*. Tokyo: sūkenshuppan.
- National Hangeul Museum. (2014). Hangeul History (Part 2: Easy to learn and use). Erişim (27.12.2020): <https://www.hangeul.go.kr/lang/jp/html/traceHangeul/traceHangeul238.do>
- National Institute of Korean Language. (b.t.). [특집] 국어사 자료로 만나는 선인들의 삶 왜학서로 만나는 선인들의 삶정승혜 수원여자대학교 비서관 교수 [Ataların yaşamları Kore tarihi materyalleri aracılığıyla bir araya geldi]. Erişim: https://www.korean.go.kr/nkview/nklife/2014_1/24_0104.pdf
- Nihongo Kyouiku Gakkaihen. (2005). *Nihongo Kyouiku Jiten [Japon Dili Eğitimi Ansiklopedisi]*. Nihongo Kyouiku Gakkaihen.
- Özşen, T. (2020). Modern Japon Eğitim Sisteminin tarihi temelleri üzerine değerlendirme: Meiji'den Shōwa'ya 1868-1950 arası döneme bakış. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(1), 36-52.
- Ringo Daihou (隣語大方). (b.t.). Online Journal "Studies in Japanese Literature and Culture". Erişim: http://base1.nijl.ac.jp/iview/Frame.jsp?DB_ID=G0003917KTM&C_CODE=0006-024709&IMG_SIZE=&PROC_TYPE=null&SHOMEI=%E3%80%90%E9%9A%A3%E8%AA%9E%E5%A4%A7%E6%96%B9%E3%80%91&REQUEST_MARK=null&OWNER=null&BID=null&IMG_NO=1

- Saeki, K. (2014). Japanese-Korean and Japanese-Chinese relations in the Sixteenth Century. In J. B. Lewis, *The East Asian Wars, 1592-1598: International Relations, Violence and Memory* (p. 402). London: Routledge.
- Seki, M. (2008). Nihongo Kyouikushi Kenkyuu Josetsu [Japonca eğitimi]. *3anet*.
- Shudan Houjin Nihongo Kyouiku Gakkai . (2005). *Encycckopedia of Japanese Language Education*. Tokyo: Taishukan.
- Takamizawa, H. (2004). Nihongo Kyouikushi (1) Gaikokujin to Nihongo [Japon dili eğitim tarihi - Yabancılar ve Japonca]. *Gakuen*, 1-7. Erişim: <http://id.nii.ac.jp/1203/00003409/>
- Takamizawa, H. (2005b, 9). Nihongo Kyouikushi (3), Edo Jidai no Gaikokujin Nihongo Gakushuusha [Edo dönemi yabancı uyruklu Japonca öğrenenler]. *Gakuen*, 2-9. Erişim: <https://ci.nii.ac.jp/naid/40006925340>
- Thegoo. (b.t.). *Thegoo.net*. Erişim: <https://thegoo.net/square/1100542883>
- Understanding Korea Materials. (b.t.). *CEFIA*. Erişim: http://cefia.aks.ac.kr:84/index.php?title=Understanding_Korea_materials_-
- Yurdusev, A. N. (2013). Japonya'nın Avrupa uluslararası toplumuna entegrasyonu. A. M. Tunçoku içinde, *Japon dış politikası- Sistematik ve bölgesel aktörlerle ilişkiler* (ss. 5-22). Ankara: Nobel.
- Zheng, G., Pe , S., & Jin Yu, Z. (2016). *Wagorukai Kenkyuu [Japonca eşanlamlı sözcükler araştırması]*. (online) Rinkawa Shoten Book Depository.